Ellen Hondelink

Van: Freek Bersch, Milieudefensie <freek.bersch@milieudefensie.nl>
Verzonden: dinsdag 17 september 2019 21:42
Onderwerp: Publicatie: Lokale zaken in het geding door CETA-verdrag
Bijlagen: Lokale zaken in het geding door CETA.pdf

Geachte gemeenteraadsleden,

Dit najaar zal het Nederlandse parlement waarschijnlijk besluiten of het instemt met het vrijhandels- en investeringsverdrag CETA dat de EU met Canada heeft gesloten. Dit verdrag brengt grote beperkingen en risico's met zich mee voor veel van de 355 Nederlandse gemeenten en de 12 provincies van Nederland.

Denk aan beperkingen op het gebied van woningmarkt, gaswinning, regels rond vergunningen en regulering van publieke voorzieningen. Elk beleidsterrein dat buitenlandse investeerders kan raken, heeft te maken met de regels in CETA. Milieudefensie, FNV en Handel Anders willen u hier graag over informeren aan de hand van bijgaande publicatie.

Dit verdrag is geen voldongen feit. Sterker nog, Nederland kan CETA weg stemmen, of afdwingen dat het verbeterd wordt. Alle nationale parlementen van de EU moeten over CETA stemmen. Als één land tegenstemt, dan is het afgelopen met CETA.

Nederland is één van de meest waarschijnlijke landen om de goedkeuring van CETA te voorkomen. Er zijn maar drie fracties in de Tweede Kamer echt voor CETA. VVD, CDA en D66. PvdA twijfelt nog. De ChristenUnie en alle andere partijen stemde in de vorige periode tegen de ondertekening.
Als we de PvdA overtuigen en zorgen dat de ChristenUnie vasthoudt aan zijn principes, dan komt er geen meerderheid en kan Nederland voorkomen dat onze nationale en lokale democratie wordt aangetast door CETA.

Wij denken dat u hier een belangrijke rol in kunt spelen. Roep de landelijke politici op om niet akkoord te gaan met CETA zoals het er nu ligt. Dien moties in met die strekking, stuur uw wethouder op pad en benader uw partijgenoten in de Tweede en Eerste Kamer.

Heeft u vragen of opmerkingen? Mail ons op wijstoppenceta@milieudefensie.nl

Met vriendelijke groet,

Freek Bersch
Campagneleider Wij Stoppen CETA bij Milieudefensie

PS: Volg ook onze campagne op http://WijStoppenCETA.nl

GEMEENTES EN PROVINCIES,
BESCHERM DE LOKALE DEMOCRATIE!

Lokale zaken in het geding door CETA



FOTO: MARTEN VAN DIJL/MILIEUDEFENSIE

milieudefensie
voor veranderaars

FNV

HANDEL ANDERS!
VOOR DUURZAME EN EERLIJKE HANDEL

GEMEENTES EN PROVINCIES,
BESCHERM DE LOKALE DEMOCRATIE!

Lokale zaken in het geding door CETA

Dit najaar zal het Nederlandse parlement waarschijnlijk besluiten of het instemt met het vrijhandels- en investeringsverdrag CETA dat de EU met Canada heeft gesloten. Dit verdrag brengt grote beperkingen en risico's met zich mee voor veel van de 355 Nederlandse gemeenten en de 12 provincies van Nederland.

CETA legt overheden beperkingen op als het gaat om het reguleren van publieke voorzieningen of het beschermen van mens, dier, milieu en klimaat. Met name Canadese en Amerikaanse bedrijven die actief zijn in Nederland kunnen overheden in de weg staan bij het uitvoeren van hun democratische bevoegdheden en taken. Als overheden zich niet aan die beperkingen houden, dan riskeren zij forse schadeclaims die buiten de nationale rechtspraak om worden toegekend.

We hebben deze notitie geschreven voor de volksvertegenwoordigers van lokale overheden. We willen u hiermee informeren over de gevolgen van een handelsverdrag voor de lokale democratie. U heeft nu nog de kans om hier invloed op uit te oefenen, bijvoorbeeld door het Nederlandse parlement op te roepen niet akkoord te gaan met het verdrag dat er nu ligt.



FOTO: MARTEN VAN DIJL/MILIEUDEFENSIE

milieudefensie
voor veranderaars

Samenvatting

CETA, het handels- en investeringsverdrag tussen de EU en Canada, is het eerste EU-handelsverdrag van zijn soort. Het verdrag moet de onderlinge handel bevorderen en investeringen over en weer faciliteren, niet alleen in goederen maar ook in publieke diensten.

Daarbij worden vergaande rechten voor investeerders geïntroduceerd, alsmede een claimsysteem om mogelijke aantasting van die rechten aan te vechten. De ambitie om zoveel mogelijk 'handelsbelemmeringen' te voorkomen kan leiden tot serieuze bedreiging van de beleidsruimte voor de overheid.

Ook het functioneren van lokale overheden kan in het geding komen, want zij worden evenzeer geacht zich aan deze regels te houden.

Gemeenten die woningen betaalbaar willen houden, krijgen onder CETA minder mogelijkheden om regels op te leggen aan buitenlandse beleggers. Maatregelen om huren betaalbaar te houden voor middeninkomens kunnen bijvoorbeeld gemakkelijk onderwerp worden van investeringsclaims. → Pagina 7

> *Canadese en Amerikaanse beleggers bezitten huizen in talloze gemeenten, van Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht tot Roermond, Maastricht, Enschede, Oldenzaal, Arnhem, Breda en Eindhoven.*

In gemeenten met kleine gasvelden, wordt het onder CETA moeilijker om gaswinning te reguleren, te stoppen of te voorkomen, ook als er overlast of gevaren door ontstaan. → Pagina 8

> *Vermilion is vooral actief in Friesland, Drenthe en Noord-Brabant, maar heeft ook productielocaties in Noord- en Zuid-Holland, Drenthe, Gelderland en Utrecht. Ook heeft het bedrijf een vergunning voor het boren naar gas onder de Waddenzee.*
>
> *Het Amerikaanse Exxon Mobil heeft als onderdeel van de NAM 175 vergunningen voor kleine gasvelden in Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel, Noord Holland en Zuid Holland, en kan zich ook beroepen op CETA, door gebruik te maken van hun vestiging in Canada.*

Bij het verstrekken van vergunningen kunnen aanvullende eisen, zoals bijvoorbeeld een milieueffectrapportage, tot schadeclaims leiden. Arbiters beoordelen primair of de rechten van investeerders geschonden zijn, ongeacht bredere maatschappelijke belangen. → Pagina 11

> *In Canada kreeg de provincie Quebec te maken met een investeringsclaim toen het na een ingelaste milieueffectrapportage een vergunning weigerde voor de exploitatie van een steengroeve in een kwetsbaar natuurgebied.*

CETA moet door alle nationale parlementen van de EU worden goedgekeurd. Als Nederland tegenstemt is het afgelopen met CETA. Er is nog geen meerderheid in ons parlement, dus Nederland kan het land zijn dat CETA wegstemt en de weg vrijmaakt voor eerlijke en democratische handelsverdragen.

Wij roepen gemeenten en provincies op om kritisch te kijken naar de mogelijke gevolgen van CETA voor de lokale democratie. Neem stelling en roep het Nederlandse parlement per motie op om CETA in de huidige vorm af te wijzen.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
CETA in het kort	5
CETA vs. betaalbare woningen	7
Gaswinning boven mens en milieu	8
Publieke voorziening of melkkoe voor investeerders	9
Vergunningen als handelsbelemmering	11
Kom in actie voor de lokale democratie!	13
Noten	14

CETA in het kort

In 2014 bereikten de EU en Canada overeenstemming over een Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) dat goederen en diensten vergaand liberaliseert. CETA is twee jaar geleden al deels en voorlopig in werking getreden. Maar het wordt pas definitief als alle nationale parlementen van de EU hebben ingestemd. Als minimaal één parlement tegenstemt, dan moet CETA weer van tafel.

CETA is een handelsverdrag dat zich niet alleen richt op liberalisering van de handel in goederen. Het verdrag gaat ook over het vrijmaken van de handel in diensten en het openstellen van de markt voor investeringen daarin.

De bepalingen in het CETA-verdrag stellen vrijhandel en investeringsbescherming boven alle andere maatschappelijke belangen. Daarbij komen de voedselveiligheid, consumentenbescherming, werknemersrechten, dierenwelzijnsnormen en milieubeleid onder druk te staan. Zowel in de EU als in Canada.

Canadese dienstverleners en investeerders mogen meedingen naar overheidsopdrachten op nationaal, lokaal en regionaal niveau. CETA beperkt de nationale overheid, provincies en gemeenten in hun vrijheid om te besluiten hoe zij publieke diensten willen organiseren en reguleren. Het verdrag bepaalt dat regelgeving voor bedrijven zo eenvoudig mogelijk moet zijn.[1] Privatiseringen kunnen theoretisch wel worden teruggedraaid, maar alleen als er forse schadevergoedingen

Het nieuwe claimsysteem in CETA

De kritiek die loskwam door het omstreden TTIP-verdrag dat de EU wilde sluiten met de VS, richtte zich vooral op het daarin opgenomen claimsysteem ISDS (Investor-State Dispute Settlement). Daarom werd het claimsysteem in CETA ter elfder ure nog aangepast. Dit nieuwe Investment Court System bevat enkele kleine verbeteringen, maar is in de kern hetzelfde als het claimsysteem waar zoveel kritiek op kwam.

Volgens de Europese Commissie zijn nationale, provinciale en lokale overheden onder CETA volledig vrij om publieke diensten en zaken als de bescherming van milieu, werknemers en consumenten zo te regelen als zij zelf willen. Maar dat is toch een beetje een wassen neus. Want je mag reguleren wat je wilt… mits je bedrijven wel compenseert voor 'schade' aan hun investeringen als gevolg van nieuwe regels. Die schadevergoedingen kunnen enorm hoog oplopen en zo wel degelijk een rem zetten op de beleidsvrijheid.

Alleen al door te dreigen met zulke miljoenen (en soms zelfs miljarden-)claims kunnen Canadese bedrijven in de EU en Europese bedrijven in Canada druk uitoefenen om beleid dat hen niet bevalt af te zwakken of van tafel te krijgen. In claimzaken waarin geschikt wordt, is dat vaak onderdeel van de schikking.

Het claimsysteem in investeringsverdragen is altijd verdedigd als een soort 'noodzakelijk kwaad' om buitenlandse investeerders bescherming te bieden in landen met slecht functionerende rechtssystemen. Maar zowel in de EU als in Canada is de rechtsstaat goed ontwikkeld; volgens deze argumentatie is internationale arbitrage in investeringsgeschillen – buiten de nationale rechter om – bij dit verdrag dus overbodig.

worden betaald. Die kunnen hoog oplopen, omdat ook toekomstige winsten in het compensatiebedrag kunnen worden meegenomen.

En als het investeringshoofdstuk in CETA eenmaal van kracht is, kan elke regel die grensoverschrijdende dienstverlening en investeringen 'onnodig' belemmert door multinationals aangevochten worden (zie kader). Zij kunnen buiten de nationale rechter om torenhoge 'schadevergoedingen' gaan eisen voor overheidsmaatregelen die hun winsten zouden kunnen schaden.[2]

Niet alleen de Nederlandse staat kan door buitenlandse bedrijven en investeerders worden gedaagd vanwege nationale beleidsmaatregelen: ook provinciale en gemeentelijke maatregelen en besluiten kunnen worden aangevochten. Het investeringshoofdstuk in CETA stelt de overheid op elk niveau bloot aan grote financiële risico's en brengt de beleidsvrijheid verder in het geding.

En niet alleen door Canadese multinationals. Ook Amerikaanse bedrijven die actief zijn in Nederland kunnen claims aanspannen tegen de Nederlandse overheid als ze van mening zijn dat die hun belangen schaadt. Tenminste, als ze een dochteronderneming in Canada hebben. In Nederland zijn naast enkele honderden Canadese bedrijven een paar duizend Amerikaanse bedrijven actief, waarvan het merendeel ook een vestiging in Canada heeft.

Allemaal goede redenen voor het Nederlandse parlement om niet in te stemmen met CETA zoals het er nu ligt. Gemeenten en provincies zouden daar op aan moeten dringen.

Eerste investeringsclaim tegen Nederland

Kolenbedrijf Uniper dreigt Nederland aan te klagen, maakten ze 5 september jongstleden bekend. Niet via de nationale rechter, maar via een internationaal arbitragehof. De dagvaarding ligt al klaar. Als de Eerste Kamer de kolenexit goedkeurt, dan zal Uniper de eerste investeringsclaim tegen Nederland starten.

Uniper opende een kolencentrale in Nederland in 2016 en verwachtte daar tot 2052 winst mee te maken, of zelfs nog langer. Maar Nederland heeft besloten dat er vanaf 2030 geen kolen meer verstookt mogen worden. Uniper wil nu gecompenseerd worden voor zijn investering en 22 jaar aan misgelopen winsten. Een miljardenclaim, dus. Omdat de kansen bij de nationale rechter waarschijnlijk klein zijn, probeert Uniper het via een internationaal tribunaal, op basis van het Energy Charter Treaty, met in essentie hetzelfde soort claimsysteem als CETA.

CETA vs. betaalbare woningen

Een gemeente heeft belang bij het oplossen van woningnood en dus bij een goed en divers woningaanbod. Buitenlandse commerciële vastgoedinvesteerders zijn vooral op zoek zijn naar maximale winst.[3] Aan het laag houden van huren hebben zij weinig boodschap. CETA kan hun positie versterken.

De rendementen op de Nederlandse woningmarkt zijn aantrekkelijk voor investeerders van over de grens: er zijn diverse Canadese en Amerikaanse vastgoedbeleggers in Nederland actief. Noord-Amerikaanse vastgoedinvesteerders zijn de meest actieve investeerders van buiten Europa[4] en het snelgroeiende Canadese Capreit is zelfs de op vier na grootste belegger op de Nederlandse woningmarkt.[5] Dit bedrijf, dat zijn woningvoorraad in 2019 onderbracht in het bedrijf Eres Reit,[6] verhuurt via CANLiving inmiddels ruim 2000 woningen[7] in onder andere Amsterdam, Eindhoven, Gouda, Arnhem, Rotterdam, Utrecht, Tilburg, Heerlen, Roermond, Breda en Den Haag[8].

In 2018 kocht het Amerikaanse CBRE Global Investors voor 400 miljoen panden aan in Amsterdam.[9] De Amerikaanse investeringsmaatschappij Blackstone kocht dit jaar voor 200 miljoen aan huurwoningen in Amsterdam en Rotterdam.[10] Beide investeerders zijn ook gevestigd op de Canadese markt en zouden via de achterdeur van die vestigingen gebruik kunnen maken van de investeringsbescherming die CETA biedt.

Buitenlandse beleggers kopen flatgebouwen, zorgcomplexen en zelfs hele wijken op.[11] Eind 2018 hadden zij al ca. 45.000 woningen in bezit en dat aantal zal zich naar verwachting de komende jaren snel verder uitbreiden.[12] Terwijl de commerciële belangen van buitenlandse vastgoedbedrijven duidelijk botsen met het gemeentelijke belang om woningen betaalbaar te houden en de woningnood op te lossen, trekt de Nederlandse regering actief buitenlandse beleggers aan om te investeren in de Nederlandse huurmarkt.[13] De woningmarkt wordt steeds verder geliberaliseerd. Met als gevolg dat huurprijzen de pan uitrijzen en er voor lagere inkomens steeds minder betaalbare woonruimte beschikbaar is. Een groeiend aantal gemeenten wil de regie weer in handen nemen, bijvoorbeeld door de huren in de vrije sector te maximeren of door maatregelen te nemen om het aanbod aan betaalbare huurwoningen te verhogen. Maar als de overheid luistert naar deze oproep kunnen Canadese en Amerikaanse beleggers zich daar met CETA in de hand tegen verzetten.

Zulke maatregelen zouden immers rechtstreeks hun verwachte rendementen aantasten. Dan zijn claims van buitenlandse beleggers die daarvoor compensatie willen niet denkbeeldig. Dat geldt ook voor het verhogen van de overdrachtsbelasting, het afbouwen van belastingvoordelen voor vastgoedbeleggers of een verbod op woningaankopen door buitenlandse speculanten, zoals dat nota bene in Canada zelf geldt.[14]

Woningen betaalbaar houden, mag dat?

De gemeente Den Haag heeft onlangs een woonvergunningsysteem ingevoerd dat leraren, verplegers en politieagenten voorrang geeft op de Haagse woningmarkt.[15] Vastgoedbeleggers klaagden onmiddellijk dat dit ten koste zou gaan van het rendement op hun huurwoningen. Onder CETA kan zo'n maatregel gemakkelijk onderwerp worden van een investeringsclaim.

Ook het invoeren van de zogenaamde 'noodknop middenhuur', die gemeenten in regio's met excessieve huurprijzen in staat stelt om de aanvangshuurprijs van een vrije sectorhuurwoning te maximeren (op basis van een percentage van de WOZ-waarde)[16], zou zomaar het onderwerp kunnen worden van investeringsclaims. Binnen CETA kan dat immers gezien worden als 'indirecte onteigening' of schending van de 'legitieme verwachting' van een investeerder.

Gaswinning boven mens en milieu

Een gemeente die gasboringen aan strengere voorwaarden wil binden of wil verbieden in bepaalde zones, bijvoorbeeld nabij woonwijken of kwetsbare natuurgebieden, kan flink 'tegengas' verwachten van bedrijven die door zulke maatregelen worden geraakt. Het Canadese Vermilion en het Amerikaanse Exxon[17] (via zijn Canadese vestiging) zullen blij zijn met CETA als extra machtsmiddel in de strijd tegen lokaal verzet.

Oliemaatschappijen zijn zich er goed van bewust hoe ze met een claimsysteem als ISDS of ICS druk kunnen uitoefenen op beleid. Alleen al het dreigen met zo'n claim kan overheden flink onder druk zetten om voorgenomen beleid af te zwakken of zelfs helemaal af te blazen.

Zo zei de vice-president van Chevron in 2016 in een Britse krant: ***"Het is belangrijk dat ISDS er is, vanwege de afschrikwekkende werking."*** [18]

Een succesvolle dreigbrief van Vermilion

Vermilion dreigde al eens met een investeringsclaim en met succes. In 2017 trad in Frankrijk klimaatminister Nicholas Hulot aan, die voortvarend uitvoering wilde geven aan de doelstellingen van het klimaatakkoord van Parijs. Hij kwam met een wet die in 2040 een einde moest maken aan de winning van olie en gas op Frans grondgebied, inclusief de overzeese gebieden.

Prompt ontving de regering een brief van Vermilion – de grootste olieproducent op Franse bodem – dat er zonder meer een ISDS-claim zou volgen als men de wet-Hulot wilde doorzetten. Frankrijk zwichtte uiteindelijk voor de druk van Vermilion en andere oliemaatschappijen. Het klimaat was de grote verliezer: Hulot moest zijn wet vergaand afzwakken en trad vervolgens af. [22]

De gaskraan dichtdraaien, mag dat?

Het Canadese Vermilion exploiteert kleine gasvelden op 65 locaties in Nederland en beschikt daarnaast over concessies om te exploreren op locaties waar men denkt gas te kunnen vinden.[19] *Vermilion is na de NAM de grootste on-shore aardgasproducent van Nederland.*

De topman van het bedrijf heeft weinig boodschap aan het groeiende verzet tegen gaswinning in Nederland. Volgens hem blijft aardgas in Nederland voorlopig essentieel, al was het maar omdat de alternatieven veel slechter zijn. In een interview zegt hij: "Het is onze taak, onze plicht, om het gas te vermarkten dat in de Nederlandse bodem zit. […] Als mensen dat niet willen, dan is de rechtszaal een laatste toevluchtsoord. Dat is niet leuk, maar het voordeel is dat er daarna weer helderheid is."[20]

Bij het boren naar gas maakt Vermilion gebruik van fracking. Dat leidt tot veel verzet bij gemeenten die vrezen voor bodemdaling, trillingen, verzakkingen en lekkage van de gebruikte chemicaliën naar het grondwater.[21] *Na Groningen is vooral Noord-Brabant bang om een nieuw wingewest voor aardgas te worden.*

Vermilion doet ook aan fracking in de Waddenzee en bedreigt daarmee het milieu en de natuur in dit kwetsbare natuurgebied. Hoewel het draagvlak voor gaswinning afneemt e het verzet tegen fracking groeit, kan het tegenhouden van gaswinning een schending zijn van de rechten die Vermilion onder CETA krijgt. Ook klimaatmaatregelen die mogelijk raken aan de winst die Vermilion de komende jaren nog verwacht te maken met de exploitatie van de Nederlandse gasvelden, kunnen met CETA in de hand worden aangevochten.

Publieke voorzieningen of melkkoe voor investeerders

Veel publieke voorzieningen zijn geheel of deels geprivatiseerd. Het publieke belang dat de overheid daarin heeft – zorgen voor betaalbare en toegankelijke publieke diensten – kan botsen met het private belang van bedrijven om winst te maken.[23] In veel publieke voorzieningen zijn tegenwoordig buitenlandse investeerders actief. Ook hier kan CETA een extra machtsmiddel voor Noord-Amerikaanse investeerders zijn.

Tot nu toe is het in West-Europese landen nog niet zo vaak tot een investeringsclaim gekomen. Zulke zaken werden vooral vanuit West-Europa aangespannen, met Nederland voorop: Het waren immers vooral 'onze' multinationals die elders hun activiteiten gingen ontplooien.

Maar onder invloed van globalisering veranderen de investeringsstromen en zal ook Europa vaker te maken krijgen met buitenlandse investeerders die claims indienen. Het valt trouwens niet te achterhalen hoe vaak buitenlandse investeerders al achter de schermen gedreigd hebben met een claim om beleid naar hun hand te zetten. Of hoe vaak dat gelukt is.

CETA is het eerste verdrag van de EU dat claims uit Canada en Amerika mogelijk maakt. Als CETA wordt goedgekeurd, dan zullen talloze Noord-Amerikaanse bedrijven de weg naar het CETA-tribunaal weten te vinden.

Zuidelijke landen hebben al veel meer dan wij aan den lijve ondervonden hoe handelsverdragen zoals CETA hen kunnen beperken in hun beleidsvrijheid. Het terugdraaien van privatiseringen of maatregelen om drinkwater, elektriciteit en gezondheidszorg betaalbaar te houden heeft in deze landen al vaak geleid tot claims.[24]

Een Europees voorbeeld is de claim die Achmea indiende onder een investeringsverdrag tussen Slowakije en Nederland, toen Slowakije het maken van private winst via het nationale zorgsysteem aan banden wilde leggen. Het tribunaal veroordeelde Slowakije tot het betalen van compensatie aan Achmea. Uiteindelijk verklaarde het Duitse



FOTO: SAMUEL GOSSCHALK

Hooggerechtshof dit vonnis overigens nietig.[25] Desondanks zetten deze en andere aanverwante zaken wel druk op het besluit van Slowakije om de markt voor zorgverzekeringen weer publiek te maken.

Toen de nieuwe socialistische regering in Portugal in 2016 besloot om de voorgenomen privatisering van het openbaar vervoer in Lissabon terug te draaien, dreigde de betrokken Mexicaanse investeerder prompt met een claim van 42 miljoen.[26] De uitkomst van deze zaak is nog niet bekend.

In CETA wordt het overheden expliciet toegestaan om publieke diensten weer in eigen hand te nemen, maar de formulering laat investeerders alle ruimte om zulke besluiten net zo hard aan te vechten via een investeringstribunaal, wanneer ze vinden dat ze niet genoeg gecompenseerd zijn. Overheden zijn gevoelig voor de dreiging van hoge schadeclaims die uit publiek geld moeten worden betaald.[27]

Water gebruiken voor algemeen belang, mag dat?

In Dongen staat een Coca-Colafabriek. Van alle frisdrank die in Nederland door Coca-Cola wordt verkocht, wordt 84% geproduceerd in Dongen. De fabriek produceert zo'n 5,8 miljoen liter frisdrank per jaar.[28] Het water dat daarvoor wordt gebruikt, is voor 90% afkomstig uit een lokale bron: de Wildert. Zelfs als Coca-Cola haar doelstelling zou halen om in 2020 nog maar 1,2 liter water per liter product te gebruiken,[29] komt dit nog altijd neer op een belasting van de lokale bron met een dikke 6 miljoen liter water per jaar.

Intussen roept de Brabantse Milieufederatie de provincie Noord-Brabant op om de vergunningsruimte voor het oppompen van grondwater te beperken: als gevolg van klimaatverandering verslechtert de grondwaterstand in rap tempo met verdroging van de natuur tot gevolg. Het ondiepe grondwater is steeds vaker vervuild met mest en bestrijdingsmiddelen en drinkwaterbedrijven moeten steeds dieper boren naar onvervuild water.

De Milieufederatie maakte onlangs bezwaar tegen het verruimen van de vergunning van frisdrankfabrikant Refresco om meer water uit de diepe grondlaag op te pompen. Met succes: de Provinciale Staten van Brabant weigerden de vergunning toe te kennen.[30] Voor de overheid moet het publieke belang van het veiligstellen van ons drinkwater zwaarder wegen dan de belangen van een commercieel bedrijf. Dus als klimaatverandering en verdroging doorzetten, is het cruciaal dat vergelijkbare beperkingen in de toekomst ook kunnen worden opgelegd aan een multinational als Coca-Cola.

Maar als tegen die tijd CETA van kracht is, ontstaat er een probleem. Via zijn Canadese dochter kan Coca-Cola zich erop beroepen dat het commercieel gebruik onderhevig is aan de CETA-bepalingen en compensatie eisen als ze worden beperkt in het oppompen van water. Die compensatie kan behoorlijk oplopen als daarin ook de 'in de toekomst verwachte winst' wordt opgenomen – iets wat niet ongebruikelijk is in dergelijke zaken.[31]

Een voorbeeld uit Canada

CETA verplicht overheden niet tot het vermarkten van water. Maar als commercieel gebruik van een waterbron eenmaal is toegestaan, dan zijn daarop wel alle CETA-regels van toepassing.[32] Het bedrijf Parmalat had in Canada een vergunning om in Quebec smeltwater te bottelen en te verkopen. Toen het bedrijf failliet ging, kon de lokale overheid vanwege bepalingen in het North American Free Trade Agreement (NAFTA) deze waterwinning niet meer in eigen hand nemen, maar zag zich gedwongen een nieuwe vergunning uit te geven aan een commercieel Amerikaans-Chinees bedrijf.[33]

Vergunningen als handelsbelemmering

De algehele teneur van CETA is dat het bedrijven zo makkelijk mogelijk moet worden gemaakt om zich te vestigen en economische activiteiten te ontplooien. Kwalificatie-eisen, voorschriften en procedures voor het verkrijgen van allerlei vergunningen moeten daarom zo simpel mogelijk worden gemaakt.

CETA eist bovendien dat de criteria voor het verlenen van vergunning en de kwalificatie-eisen voor bedrijven 'vooraf' bekend zijn. Dat kan betekenen dat het aanscherpen van vergunningseisen onder CETA een stuk lastiger kan worden. Bedrijven kunnen een verzwaring van de eisen aanmerken als een inbreuk op hun rechten. Zo kan bijvoorbeeld de eis van aanvullend milieuonderzoek gemakkelijk worden aangemerkt als een oneigenlijke verzwaring van de verplichtingen, en op die gronden worden aangevochten.

Recentelijk deed de Raad van State een uitspraak over het Programma Aanpak Stikstof (PAS) die een streep zet door het verstrekken van vergunningen waar die kunnen leiden tot een toename van de uitstoot van stikstofoxiden of ammoniak, Het is een belangrijke uitspraak die overheden dwingt om beleidsmaatregelen tegen de klimaatverandering ook daadwerkelijk ten uitvoer te brengen. Het is zeker niet ondenkbeeldig dat dit vonnis onder CETA tot aanzienlijke schadeclaims zou leiden. Al verschillende keren is in claimzaken gebleken dat ook uitspraken van een nationale rechter kunnen worden aangemerkt als een schending van investeerdersrechten.

Inspraak in het geding

Conform CETA moet het verstrekken van een vergunning gebaseerd zijn op 'objectieve criteria'. Dat betekent dat inspraakprocedures in het geding kunnen komen: aanpassing van plannen op basis van bezwaren van omwonenden of uit oogpunt van publieke belangen kunnen gemakkelijk worden aangevochten als 'niet objectief'.
In zijn algemeenheid bepaalt CETA dat binnenlandse wet- en regelgeving 'zo simpel mogelijk' moet zijn om toetreding tot de markt voor

Een milieu-effectrapportage eisen, mag dat?

Het Amerikaanse bedrijf Bilcon wilde in Canada in een kwetsbaar natuurgebied een steengroeve gaan exploiteren. Het bedrijf had daar een voorlopige vergunning voor gekregen, maar tegelijkertijd werd er, conform de Canadese wetgeving, door de provincie Nova Scotia een milieueffectrapportage uitgevoerd. Dat leidde tot de aanbeveling om het project geen doorgang te laten vinden vanwege te verwachten schade aan het milieu, de natuur en de leefwijze van de oorspronkelijke bewoners.

Bilcon spande vervolgens op basis van het NAFTA-verdrag een ISDS-claim aan bij een internationaal tribunaal. Dat oordeelde dat de autoriteiten van Nova Scotia de 'legitieme verwachtingen' van Bilcon had geschonden.[34] Canada werd veroordeeld tot het betalen van een schadevergoeding van 7 miljoen USD.[35]Maatregelen om klimaatverandering en milieuvervuiling tegen te gaan zijn volgens experts niet zonder meer gevrijwaard van de dreiging van claims op basis van vrijhandelsverdragen als CETA.[36] Hetzelfde gevaar bedreigt beleidsmaatregelen op het gebied van sociale normen, mensenrechten of consumentenbescherming.



FOTO: MARIEKE WIJNTJES/MILIEUDEFENSIE

buitenlandse investeerders zo veel mogelijk te faciliteren. Maar wat is 'zo simpel mogelijk'? Hoe, en door wie zou dat moeten worden bepaald? Analisten wijzen erop dat bij de beoordeling daarvan zal worden gekeken naar de EU-lidstaten met de soepelste regelgeving en praktijk. Sommige Centraal- en Oost-Europese lidstaten keuren projecten goed zonder de door de EU voorgeschreven milieueffectrapportages. Dat maakt de procedure voor het verkrijgen van een vergunning objectief gezien een stuk simpeler. Een tribunaal zou op die basis kunnen oordelen dat het in strijd is met CETA wanneer een andere EU-lidstaat wel de officiële, strengere regels hanteert.[37]

Wat is redelijk?

CETA kan zelfs een beperking vormen voor de vrijheid om de kosten voor vergunningen en procedures te bepalen – de prijs van een vergunning moet volgens de verdragtekst 'redelijk' zijn, 'in overeenstemming met de gemaakte kosten', en mag dienstverlening of andere economische activiteiten niet belemmeren.

Leges vragen voor een vergunning belemmert economische activiteiten per definitie meer dan geen leges vragen. Gemeenten kunnen dus door CETA onder druk komen te staan om, ten koste van hun inkomsten, de prijs voor het verstrekken van vergunningen zo laag mogelijk te houden.

Kom in actie voor de lokale democratie!

Het CETA-verdrag zit vol grote en kleine belemmeringen voor het lokale bestuur. Een groot deel van het probleem is dat veel afspraken zeer vaag zijn geformuleerd. Dat zal overheden ertoe brengen het zekere voor het onzekere te nemen. De interpretatie wordt in de praktijk overgelaten aan arbiters die claimzaken in behandeling nemen. Die zaken liggen dan buiten de macht van onze volksvertegenwoordigers en rechters, waarmee de overheid haar democratische taken niet meer kan vervullen. Dat kan toch niet de bedoeling zijn!



FOTO: MARTEN VAN DIJL/MILIEUDEFENSIE

CETA wordt dit najaar behandeld door de Tweede Kamer, mogelijk al in oktober. Daarna moet ook de Eerste Kamer CETA goedkeuren. Als de Tweede Kamer instemt zal de Eerste Kamer niet lang daarna aan zet zijn. Maar een meerderheid in beide Kamers is nog lang niet zeker. VVD, CDA en D66 zullen zeer waarschijnlijk vóór stemmen. Verder zijn bijna alle partijen in principe tegen, ook de ChristenUnie. Het lijkt erop dat de PvdA de beslissende stem gaat krijgen.

Het moment voor lokale en provinciale overheden om hun zorgen kenbaar te maken is dus NU. Mede onder druk van zorgen geuit door honderden lagere overheden in heel Europa werden er al wijzigingen doorgevoerd in de CETA-tekst.

Maar het definitieve verdrag dat er nu ligt, adresseert die zorgen onvoldoende: het is vooral oude wijn in nieuwe zakken. De garanties voor beleidsvrijheid in het dienen van algemene belangen in plaats van het winstbejag van private aanbieders, zijn simpelweg niet goed genoeg.

Het goede nieuws: Nederland heeft de mogelijkheid om goedkeuring van CETA te voorkomen. Ons parlement kan het verdrag wegstemmen, of afdwingen dat het wordt verbeterd, bijvoorbeeld door het claimsysteem eruit te halen. Zonder Nederlandse steun komt er geen CETA.

Motie tegen CETA

Spreek je uit door een motie in te dienen die de Tweede en Eerste Kamer oproept om CETA in de huidige vorm te verwerpen, voorstellen voor een duurzaam, eerlijk en democratisch CETA te doen, en deze lijn door te trekken voor andere handelsverdragen die aan het Nederlandse parlement worden voorgelegd.

Deel daarnaast ook je zorgen met de Tweede Kamerfractie en Eerste Kamerfractie van je partij. En help mee met de digitale campagne op http://wijstoppenceta.nl

Voor vragen, reacties, opmerkingen, mail naar wijstoppenceta@milieudefensie.nl

Noten

1 CETA, hoofdstuk 12: Interne regelgeving.
https://zoek.officielebekendmakingen.nl/trb-2017-13-n1.html
2 CETA, hoofdstuk 8: Investeringen.
https://zoek.officielebekendmakingen.nl/trb-2017-13-n1.html
3 'Corporaties kunnen de huurmarkt lostrekken', Friesch Dagblad, 05-08-2019,
https://frieschdagblad.nl/2019/8/5/commentaar-corporaties-kunnen-de-huurmarkt-lostrekken?harvest_referrer=https: %2F%2Fwww.google.com%2F&harvest_referrer=https:%2F%2Ftoestemming.ndcmediagroep.nl%2F%3Ftoken%3D0dbf0615-70e7-4f6d-a509-cc4dcb086dd7
'Recordaantal huurwoningen verkocht aan beleggers', Algemeen Dagblad, 23-7-2019,
https://www.ad.nl/w onen/recordaantal-huurwoningen-verkocht-aan-beleggers-daar-schuilt-een-gevaar-in~ab480e04/ ?referrer=https://www.google.com/
4 'Capital Flows into European Multifamily Housing,
https://www.cbre.co.uk/research-and-reports/capital-flows-into-european-multifamily-housing
5 'Van wie is Nederland?', de Volkskrant, 20-07-2019,
https://www.volkskrant.nl/kijkverder/v/2019/van-wie-is-nederland/
6 'European Residential REIT and CAPREIT Announce Closing of Portfolio Acquisition Creating Canada's First European-Focused Multi-Residential REIT and Announce Record Date for Special Distribution', European Residential Real Estate Investment Trust, 29-03- 019,
https://www.newswire.ca/news-releases/european-residential-reit-and-capreit-announce-closing-of-portfolio-acquisition-creating-canada-s-first-european-focused-multi-residential-reit-and-announce-record-date-for-special-distribution-896439294.html
7 Canadese belegger koopt voor €164 miljoen bijna duizend woningen van Vesteda', Vastgoed Journaal, 09-08-2019, https://vastgoedjournaal.nl/news/tag/?t=Capreit
8 Huurwoningen in Nederland', https://www.canliving.nl/nl/
9 'Grote vastgoeddeal voor meer dan 400 miljoen', Het Parool, 01-11-2018,
https://www.parool.nl/nieuws/grote-vastgoeddeal-voor-meer-dan-400-miljoen~be1a0158/
10 'Grote Amerikaanse 'durfkapitalist' loopt massaal Amsterdamse huurpanden op', AT5, 12-03-2019 https://www.at5.nl/artikelen/192334/grote-amerikaanse-durfkapitalist-koopt-massaal-amsterdamse-huurpanden-op
11 op Nederlandse woningmarkt', Financieel Dagblad, 06-06-2019, https://fd.nl/ondernemen/1304144/buitenlandse-investeerders-azen-op-nederlandse-woningmarkt
12 'Buitenlandse pensioenfondsen willen tot 2021 meer dan 12 miljard euro investeren in Nederlandse huurwoningen', Capital Value, 27-11-2018,
https://www.capitalvalue.nl/nieuws/buitenlandse-pensioenfondsen-willen-tot-2021-meer-dan-12-miljard-euro-investeren-in-nederlandse-huurwoningen
13 Het Ministerie van Binnenlandse Zaken heeft een Engelstalige website in de lucht om buitenlandse beleggers te wijzen op de rendementen die behaald kunnen worden met investeringen in de Nederlandse woningmarkt: https://www.investingindutchhousing.nl/
14 'Beleggers slaan hun slag op de woningmarkt', Sociale Vraagstukken, 01-10-2018,
https://www.socialevraagstukken.nl/beleggers-slaan-hun-slag-op-de-woningmarkt/
15 'De huurmaatregelen in Den Haag kunnen de prijzen dempen', Financieel Dagblad, 11-08-2019, https://fd.nl/economie-politiek/1310080/de-huurmaatregelen-in-den-haag-kunnen-de-prijzen-dempen
16 'Kabinet neemt maatregelen voor beter betaalbare huurmarkt', 22-02-2019,
https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2019/02/22/kabinet-neemt-maatregelen-voor-beter-betaalbare-huurmarkt
17 xxon is voor 50% eigenaar van de NAM. Een interactieve kaart van de locaties van de kleine gasvelden van de NAM is te vinden op https://www.nam.nl/gas-en-oliewinning/aardgas-uit-kleine-velden/locaties-kleine-velden.html#iframe=L21hcHMva2xlaW5lLXZlbGRlbi8
18 The mere existence of ISDS is important as it acts as a deterrent." Quote van de vice-president van Chevron in 'Who really won the legal battle between Philip Morris and Uruguay?', The Guardian, 28-06- 016
19 Voor een interactieve kaart van de locaties en activiteiten van Vermilion Nederland, zie:
https://www.vermilionenergy.nl/locaties-en-activiteiten/locaties-en-activiteiten.cfm

20 Vermilion ziet nog brood in kleine gasvelden', Financieel Dagblad, 25-06-2018 https://fd.nl/ondernemen/1258818/vermilion-ziet-nog-brood-in-kleine-gasvelden
21 'Gaswinning Waalwijk mag toch worden uitgebreid', Omroep Brabant, 07-11-2018 https://www.omroepbrabant.nl/nieuws/2879747/Gaswinning-Waalwijk-mag-toch-worden-uitgebreid-Ik-had-van-deze-minister-niet-anders-verwacht
22 'Blocking climate change laws with ISDS threats: VERMILION vs. FRANCE', http://10isdsstories.org/cases/case5/
23 ie bijvoorbeeld: Brooke Guven and Lise Johnson, 'PPPs and ISDS: A Risky Combination', Columbia Centre on Sustainable Investment, 24-05-2018. http://ccsi.columbia.edu/2018/06/06/ppps-and-isds-a-risky-combination/
en Lavinia Steinfort, 'The 835 reasons not to sign trade and investment agreements'. In: S. Kishimoto en O. Petitjean (eds.), Reclaiming Public Services: How cities and citizens are turning back privatisation, 2017, pp.48 – 66, https://www.world-psi.org/sites/default/files/documents/research/full_publication_reclaiming_public_services_en.pdf
24 ttps://isds.bilaterals.org/-services-243-?lang=en
25 https://isds.bilaterals.org/?slovakia-does-not-have-to&lang=en
26 As Portugal tries to take back control of Metro Lisbon, Mexican privateers turn to #ISDS', Touchstone, 01-10-2016 https://touchstoneblog.org.uk/2016/10/portugal-tries-take-back-control-metro-lisbon-mexican-privateers-turn-isds/
27 Zie voor meer analyse bijvoorbeeld: Roeline Knottnerus & Scott Sinclair, 'Public services under threat' en Ellen Gould, 'Limiting how and what government regulates', in: Making Sense of CETA, 2 edition, uitgegeven door Powershift, CCPA, et al., Berlijn/Ottawa, 2016, pp. 25-28, 35-40
28 'Made in Nederland: de bijdrage van Coca-Cola aan de Nederlandse economie' https://www.cocacolanederland.nl/ons-bedrijf/made-in-nederland
29 'Wat doet Coca-Cola om watergebruik te verminderen?', 30-08-2017 https://www.cocacolanederland.nl/packages/faq/duurzaamheid-faqs/wat-doet-coca-cola-om-watergebruik-te-verminderen
30 'Provincie weigert Refresco vergunning voor winning dieper grondwater', Waterforum, 13-04-2018 https://www.waterforum.net/provincie-weigert-refresco-vergunning-voor-winning-dieper-grondwater/
31 Zie: Gus Van Harten, Comments on the EU-Canada Joint Interpretive Declaration on the CETA, Osgoode Hall Law School of York University, 2016, pp. 2-3. https://digitalcommons.osgoode.yorku.ca/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com/&httpsredir=1&article=1135&context=public_writing
32 Zie CETA, art. 1.9,: https://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta/ceta-chapter-by-chapter/
33 http://europeanwater.org/news/press-releases/596-the-free-trade-agreement-between-the-eu-and-canada-threatens-water-management
34 'Clayton/Bilcon v. Canada'ZInvestment Treaty News, 18-10-2018, https://www.iisd.org/itn/2018/10/18/clayton-bilcon-v-canada/
en Clayton/Bilcon v. Canada, Investment Policy Hub, Unctad, https://investmentpolicy.unctad.org/investment-dispute-settlement/cases/304/clayton-bilcon-v-canada
35 Ze uitspraak van het tribunaal: https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/italaw10377_0.pdf
36 Gus Van Harten, "n ISDS Carve-Out to Support Action on Climate Change,"OsgoodeLegal Studies Research Paper No. 38 (2015), http://digitalcommons.osgoode.yorku.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=1112&context=olsrps
37 https://www.tni.org/files/publication-downloads/making-sense-of-ceta-2018.pdf, p. 37

Een publicatie van
Milieudefensie - Friends of the Earth Netherlands
FNV
Handel Anders!

Postbus 19199, 1000 GD Amsterdam
T 020 6262620
www.milieudefensie.nl

Voor vragen, reacties en opmerkingen
mail naar wijstoppenceta@milieudefensie.nl

Geschreven door: Roeline Knottnerus, Freek Bersch
Redactie: Rutger Post

milieudefensie
voor veranderaars

FNV

HANDEL ANDERS!
VOOR DUURZAME EN EERLIJKE HANDEL